

Granskning av bokslut och årsredovisning per 2016-12-31

Revisionsrapport
Landstinget Dalarna

KPMG AB

2017-04-08

Antal sidor 2

Antal bilagor 0

LTD Granskning av bokslut och årsredovisning per 2016 slutlig.docx

Landstinget Dalarna

Granskning av bokslut och årsredovisning per 2016-12-31

KPMG AB

2017-04-08

Innehållsförteckning

1	Sammanfattning	2
1.1	Räkenskaperna och årsredovisningen	2
1.2	Underlag för revisorernas bedömning utifrån fullmäktiges mål	2
2	Bakgrund	3
2.1	Syfte och revisionsfråga	3
2.2	Avgränsning	3
2.3	Revisionskriterier	3
2.4	Ansvarig nämnd	4
2.5	Projektorganisation	4
2.6	Metod	4
3	Resultat av granskningen	4
3.1	Årsredovisningen	4
3.2	Redovisningsprinciper	5
3.3	Balanskrav	5
3.4	Bedömning av fullmäktiges mål med betydelse av god ekonomisk hushållning	5
3.4.1	Övergripande	5
3.4.2	Finansiella mål	7
3.4.3	Verksamhetsmål	8
3.5	Resultaträkning	9
3.6	Balansräkning	11
3.7	Kassaflöde	12
3.8	Investeringsredovisning	12

1 Sammanfattning

Vi har av Landstinget Dalarnas revisorer fått i uppdrag att översiktligt granska bokslut och årsredovisning för räkenskapsåret 2016. Uppdraget ingår i revisionsplanen för år 2016.

Landstingets revisorer ska enligt 9 kap KL¹ bedöma om resultatet i årsredovisningen är förenligt med de mål som fullmäktige beslutat (9 a §). Revisorerna ska pröva om räkenskaperna är rättvisande (9 §). Revisorernas uttalande avges i revisionsberättelsen.

Vårt uppdrag är att granska årsredovisningen i syfte att ge revisorerna ett tillräckligt underlag för revisionsberättelsen.

1.1 Räkenskaperna och årsredovisningen

De väsentligaste slutsatserna från granskningen kan sammanfattas enligt följande:

- Landstingets resultat uppgår till 186 Mkr, en positiv avvikelse mot budget på 69 Mkr.
- Landstingets prognos per delårsrapporten uppgick till 50 Mkr, en avvikelse mot utfall på 136 Mkr.
- Landstinget har enligt vår bedömning ett resultatfel om 19,3 Mkr (punkt 3.5)

Vi bedömer, beaktat ovan, att årsredovisningen i allt väsentligt ger en rättvisande bild av Landstingets resultat och ställning. Årsredovisningen har i allt väsentligt upprättats i enlighet med den kommunala redovisningslagen och god redovisningssed.

1.2 Underlag för revisorernas bedömning utifrån fullmäktiges mål

Enligt bestämmelser i kommunallagen (KL) ska fullmäktige i budgeten ange finansiella mål och verksamhetsmål som har betydelse för god ekonomisk hushållning. Revisorerna ska bedöma om resultatet i årsredovisningen är förenligt med de av fullmäktige beslutade målen för den ekonomiska förvaltningen. Landstinget Dalarna har fastställt finansiella mål, övergripande mål samt verksamhetsmål avseende 2016.

Finansiella mål

Vår bedömning är att landstinget uppnår de av fullmäktige beslutade finansiella målen avseende 2016.

Övergripande uppdrag

Vår samlade bedömning av de övergripande målen är att ett av målen inte kan utvärderas utifrån ett enskilt år medan landstinget delvis når de två andra målen.

¹ Kommunallag (1991:900)

Verksamhetsmål

Vår bedömning är att landstinget inte når upp till något av de av fullmäktige fastställda verksamhetsmålen med hänvisning till att flertalet mål inte är mätbara, mäts inte årligen eller inte har uppnåtts.

2 Bakgrund

Vi har av Landstinget Dalarnas revisorer fått i uppdrag att granska bokslut och årsredovisning för räkenskapsåret 2016. Uppdraget ingår i revisionsplanen för år 2016.

Landstingets revisorer ska enligt 9 kap KL bedöma om resultatet i årsredovisningen är förenligt med de mål som fullmäktige beslutat (9 a §). Revisorerna ska pröva om räkenskaperna är rättvisande (9 §). Revisorernas uttalande avges i revisionsberättelsen.

2.1 Syfte och revisionsfråga

Syftet med granskningen är att bedöma om landstingets årsredovisning har upprättats i enlighet med kommunallag, kommunal redovisningslag och god redovisningssed i kommuner och landsting. Resultatet av vår granskning utgör underlag för revisorernas utformning av revisionsberättelsen.

2.2 Avgränsning

Vår granskning sker i den omfattning som följer av God revisionsssed i kommunal verksamhet, främst såsom denna definieras av SKL² och Skyrev³. Det innebär att vi planerat och genomfört revisionen för att med hög men inte absolut säkerhet försäkra oss att årsredovisningen inte innehåller väsentliga felaktigheter.

Granskningen har omfattat bokslutet och årsredovisningen för år 2016. Vi har granskat sådan information som är av finansiell natur och som har direkt koppling till den finansiella redovisningen i årsredovisningen i syfte att inhämta tillräckliga revisionsbevis på motsvarande sätt som för granskning av de finansiella delarna i årsredovisningen. Det innebär att vi har granskat sidorna 4-27 vad gäller nyckeltal samt stämt av balanskravsredovisning, investerings- och driftsredovisning mot underlag. Sidorna 28-75 har endast granskats utifrån om informationen är förenlig med de finansiella delarna.

2.3 Revisionskriterier

Vi har bedömt om årsredovisningen i allt väsentligt följer

- Kommunallag och kommunal redovisningslag
- God redovisningssed, definierad av Rådet för Kommunal Redovisning, RKR, och Sveriges Kommuner och Landsting, SKL
- Interna regelverk och instruktioner

² Sveriges Kommuner och Landsting

³ Sveriges Kommunala Yrkesrevisorer

— Fullmäktigebeslut

Vi har bedömt om resultatet i årsredovisningen är förenligt med de av landstingsfullmäktige beslutade målen för ekonomi och verksamhet som är av betydelse för god ekonomisk hushållning.

2.4 Ansvarig nämnd

Granskningen avser landstingsstyrelsens årsredovisning.

Rapporten är saklighetsgranskad av ekonomidirektör Peter Hansson samt redovisningsansvariga ekonomerna Ewa Samuelsson, Sara Sundell och Margareta Olofsson.

2.5 Projektorganisation

Granskningen har genomförts av Margareta Sandberg, auktoriserad revisor, Robin Johansson, revisor samt Therese Andersson, auktoriserad revisor under ledning av Bo Ädel, auktoriserad revisor och certifierad kommunal yrkesrevisor.

2.6 Metod

Granskningen har genomförts genom:

- Dokumentstudie av relevanta dokument inklusive årsredovisningen
- Intervjuer med berörda tjänstemän och politiker
- Analys av nyckeltal för verksamhet och ekonomi i den omfattning som krävs för att bedöma om resultatet är förenligt med de av fullmäktige beslutade målen
- Analys av nyckeltal för verksamhet och ekonomi i den omfattning som krävs för att bedöma om resultatet är förenligt med de av fullmäktige beslutade målen samt revisorernas uttalande i revisionsberättelsen.
- Avstämning av väsentliga poster i resultat- och balansräkning mot erforderliga underlag. Översiktlig analys av övriga poster.

3 Resultat av granskningen

3.1 Årsredovisningen

Vi bedömer att årsredovisningen i allt väsentligt ger en rättvisande bild av landstingets resultat och ställning. Årsredovisningen har i allt väsentligt upprättats i enlighet med den kommunala redovisningslagen och god redovisningssed.

Nämndernas förvaltningsberättelser regleras inte av KRL, utan betraktas som underlag till landstingets förvaltningsberättelse. Såsom framgår under avgränsning har vi bedömt om informationen är förenlig med de finansiella delarna.

3.2 Redovisningsprinciper

I årsredovisningen anges under avsnittet "Redovisningsprinciper" att redovisningen skett enligt god kommunal redovisningssed med vilket avses i överensstämmelse med KRL och RKR:s rekommendationer.

I vår granskning har vi stickprovsvis granskat om detta påstående stämmer via intervjuer med redovisningschefen samt översiktlig avstämning av landstingets årsredovisning mot RKR:s gällande rekommendationer.

Bedömning

Vår bedömning utifrån väsentlighetsprincipen är att landstinget i huvudsak efterlever RKR:s rekommendationer.

3.3 Balanskrav

Ett landsting ska enligt KL göra en avstämning av balanskravet och redovisas i förvaltningsberättelsen. Eventuella negativa resultat som uppkommer ska enligt KL regleras inom tre år. Om det föreligger synnerliga skäl finns emellertid möjlighet att inte reglera ett negativt resultat. RKR har lämnat information⁴ om beräkning och redovisning av balanskravet utifrån tolkning av förarbeten till reglerna om balanskrav i KRL och KL.

I KL stadgas även att kommun/landsting ska ha en god ekonomisk hushållning, vilket får ses som ett överordnat krav och innebär i de allra flesta fall att det inte räcker med att intäkterna enbart täcker kostnaderna, eftersom det på längre sikt urholkar kommunernas ekonomi.

Landstinget redovisar en ingen fullödig avstämning av balanskravet i förvaltningsberättelsen. I not går att utläsa vilket underskott landstinget hade 2015 samt en uppställning över årets balanskravsresultat som uppgår till -226 Mkr.

Bedömning

Vår bedömning är att balanskravsresultatet är korrekt beräknat avseende 2016 men saknar en mer detaljerad återrapportering i förvaltningsberättelsen där det framgår vilket år underskottet uppstod för att göra bedömning om landstinget efterlever kommunallagen. Det framgår med tydlighet att landstinget vidtagit åtgärder för att återställa underskottet som enligt plan beräknas ske under planperioden 2017-2019.

3.4 Bedömning av fullmäktiges mål med betydelse av god ekonomisk hushållning

3.4.1 Övergripande

Enligt kommunallagens bestämmelser ska fullmäktige i budgeten ange finansiella mål och verksamhetsmål som har betydelse för god ekonomisk hushållning. Revisorerna ska bedöma om resultatet i årsredovisningen är förenligt med de av fullmäktige beslutade målen.

⁴ Oktober 2015

Landstinget Dalarna

Granskning av bokslut och årsredovisning per 2016-12-31
KPMG AB
2017-04-08

Landstingsfullmäktige har beslutat om 3 huvuduppdrag avseende 2016 och fastställdes 2015-11-23--24:

<i>Mål</i>	<i>Uppfyllelse enligt landstinget</i>	<i>Uppfyllelse enligt vår bedömning</i>
En ekonomi som är långsiktigt hållbar, för att klara framtidens medicinska och tekniska utveckling.	Uppnått	Landstinget har nått de finansiella mål som fastställdes för 2016. Huruvida ekonomin är långsiktigt hållbar kan inte bedömas med utgångspunkt från ett enskilt år.
Bemanna organisationen med egen personal, minimera behovet av inhyrd personal.	Delvis uppfyllt	Landstinget har minskat antalet inhyrda sjuksköterskor men samtidigt ökat antalet inhyrda läkare. Totalt sett har kostnaderna för inhyrd sjukvårdspersonal gått ned med ca 5,6 %. Ambitionen måste ändå vara att ha full produktion vilket landstinget inte har pga vakanser. Vår bedömning är att målet delvis är uppfyllt.
Öka produktionen och produktiviteten, för att minimera externa vårdköp.	Delvis uppfyllt	Landstingets kapacitet har minskat något till följd av struktur- och förändringsplanen vilket påverkar produktionen där antal vårdplatser gått ned. Antal vård dagar och vårdtillfällen har gått ned något men inte i samma omfattning som kapaciteten. Kostnaderna för externa vårdköp har gått ned något. Även vakanser minskar produktionen. Vår bedömning är att målet delvis är uppfyllt.

Till dessa tre huvuduppdrag har sedan både finansiella och verksamhetsmål fastställts. Se nedan.

Bedömning

Vår samlade bedömning av huvuduppdragen är att landstinget når upp till ett av tre mål och de två andra når man delvis.

3.4.2 Finansiella mål

De fastställda finansiella målen för 2016 är:

<i>Mål</i>	<i>Måltal</i>	<i>Uppfyllelse enligt landstinget</i>	<i>Uppfyllelse enligt vår bedömning</i>
Skattesats	11,16	11,16 – målet uppnått	Ingen förändrad skattesats – målet uppnått
Årets resultat, Mkr (enligt balanskrav)	117	171 – målet uppnått	171 – målet uppnått
Resultatet, enligt balanskravet, ska vara ett överskott på minst 1 % per år av skatte- och statsbidragsintäkterna	1,5	2,1 – målet uppnått	2,1 – målet uppnått
Likviditeten, exkl. placerade pensionsmedel, ska fortlöpande ha en positiv utveckling och garantera adekvat kortsiktig betalningsberedskap, Mkr	163	373 – målet uppnått	373 – målet uppnått

Bedömning

Vår bedömning är att landstinget uppnår alla de av fullmäktige beslutade finansiella målen avseende 2016.

Vi noterar i likhet med avrapporteringen avseende delårsbokslutet, att likviditetsmålet speglar en ögonblicksbild då likviditeten definieras som medel i kassa och bank. Likviditeten brukar i de flesta andra sammanhang definieras som kvoten mellan omsättningstillgångar och kortfristiga skulder.

3.4.3 Verksamhetsmål

Landstingsfullmäktige har fastställt 5 övergripande mål med tillhörande 13 strategiska mål. Uppföljning framgår tydligt i årsredovisningen för respektive strategiskt mål. En sammanfattning framgår nedan:

Perspektiv	Antal uppfyllda strategiska mål	Uppfyllelse enligt vår bedömning
Invånare och patient	4/8 mål är inte mätbara 2/8 mål har inte uppnåtts 1/8 mål är delvis uppnått 1/8 är uppnått	Vi gör samma bedömning som landstinget och den samlade bedömningen blir därför att målet inte är uppnått.
Verksamhet	2/10 mål är inte mätbara 3/10 mål har inte uppnåtts 2/10 mål är delvis uppnått 3/10 mål är uppnått	Vi gör samma bedömning som landstinget och den samlade bedömningen blir därför att målet inte är uppnått.
Medarbetare	1/5 mål är inte mätbart 1/5 mål har inte uppnåtts 2/5 mål har delvis uppnåtts 1/5 mål har uppnått	Vi gör samma bedömning som landstinget och den samlade bedömningen blir därför att målet inte är uppnått.
Ekonomi	1/2 mål har inte uppnåtts 1/2 mål har uppnåtts	Vi gör samma bedömning som landstinget och den samlade bedömningen blir därför att målet inte är uppnått.

Bedömning

Vår bedömning är att landstingets inte når upp till något av de av fullmäktige fastställda verksamhetsmålen med hänvisning till att flertalet mål inte är mätbara/mäts inte årligen eller inte har uppnåtts.

Vi uppmanar landstinget att säkerställa att målen är mätbara årligen samt tydlig redovisa kopplingen mellan de övergripande målen och verksamhetsmålen.

3.5 Resultaträkning

<i>Belopp i Mkr</i>	<i>2016-12-31</i>	<i>Budget 2016</i>	<i>Prognos 2016</i>	<i>2015-12-31</i>
Verksamhetens nettokostnader	-7 954,0	-7 897,0	-7 886,0	-7 894,0
Jämförelsestörande intäkt				48,0
Förändring i %, jmf med föregående år	0,8		-0,9	3,6
Skatteintäkter och statsbidrag	8 157,0	8 059,0	8 153,0	7 747,0
Förändring i %, jmf med föregående år	5,3		-0,0	3,7
Finansnetto	-17,0	-45,0	-37,0	0,0
Årets resultat	186,0	117,0	230,0	-99,0
Balanskravsjusteringar	-15,0			1,0
Årets balanskravsresultat	171,0	117,0	230,0	-98,0
Balanskravsresultat i förhållande till skatteintäkter och bidrag %	2,1%	1,5%	2,8%	-1,3%

Bedömning

I vår revision har vi funnit några felaktigheter som påverkar redovisat resultat:

- Det generella flyktningstödet har inte redovisats i enlighet med gällande regelverk: RKR 18.1 Intäkter. Landstinget har valt att periodisera 30 Mkr vilket påverkar resultatet negativt med 30 Mkr.
- Det finns uppbokade anläggningstillgångar om 14,3 Mkr som avser utbildningskostnader vilket inte är i enlighet med gällande regelverk: RKR 12.1 Immateriella tillgångar. Av dessa 14,3 Mkr är resultateffekten för 2016 9,7 Mkr, resterande aktiverades 2015.
- Det finns uppbokade kostnader avseende systemet Heroma som är tvivelaktiga. Beloppet uppgår till 5,2 Mkr som aktiverats under 2015 och 2016 och avser i huvudsak personalkostnader. Totala beloppet 2016 uppgår till 1 Mkr som påverkar resultatet positivt.
- Sociala avgifter bokas i dagsläget upp med 32 % vilket bara motsvarar sociala avgifter och inte övriga sociala kostnader så som försäkringar, pension och lö-

Landstinget Dalarna

Granskning av bokslut och årsredovisning per 2016-12-31

KPMG AB

2017-04-08

neskatt. För landsting är schablonen 44 % för sociala kostnader. Resultateffekten uppgår till 30 Mkr och påverkar resultatet negativt. Vi noterar även att landstinget följer tidigare princip varför denna resultatpåverkan har mer av en engångskaraktär.

Vår bedömning är således att resultatet är felaktigt med 19,3 Mkr (ej hänsyn taget till sociala avgifter) och borde uppgå till 205,3 Mkr.

Ett landstings långsiktiga utveckling är beroende av att intäkterna ökar mer än kostnaderna för att inte urholka det egna kapitalet. Betalningsförmågan på lång sikt (soliditeten) påverkas av vilka resultat landstinget gör och då landstinget (i likhet med stora delar av kommun- och landstingssektorn i Sverige) står inför stora investeringsbehov vilket i sin tur påverkar soliditeten negativt behöver resultatet uppgå till mer än det generella måttet på 2 %. Då landstingets egna kapital redan innan hänsyn taget till ansvarsförpliktelserna är negativt förstärks argumentet för att det inte räcker med ett 2 % mål för att nå god ekonomisk hushållning.

Resultat per nämnd

Driftsredovisning (Mkr)	Utfall 2016	Budget 2016	Budget Avvikelse	Utfall 2015
Landstingsstyrelsen	-7 651	-7 579	-72	-7 578
Hälso- och sjukvård	-5 560	-5 502	-58	-5 595
Central förvaltning Hälsoval	-1 238	-1 223	-15	-1 210
Central förvaltning övrigt	-497	-453	-44	-552
Hjälpmedel Landstinget Dalarna	-47	-51	4	-50
Finansförvaltningen	-309	-350	41	-202
Fastighetsnämnd	32	29	3	24
Servicenämnd	10	8	2	4
Kultur- och bildningsnämnd	-140	-140	0	-140
Tandvårdsnämnd	-195	-202	7	-195
Folktandvården	-165	-168	3	-166
Beställarenheten	-30	-34	4	-29
Patientnämnd	-5	-5	0	-5
Revision	-5	-6	1	-6
Hjälpmedelsnämnden Dalarna	-2	-2	0	-2
Gemensam nämnd för kost	0	0	0	0
Justeringar finansiella poster	2	0	2	4
Summa driftsbidrag	-7 954	-7 897	-57	-7 894
Skatter, statsbidrag, finansnetto	8 125	8 014	111	7 747
Jämförelsestörande reavinst, AFA	15	0	15	48
Summa	186	117	69	-99

Landstinget Dalarna

Granskning av bokslut och årsredovisning per 2016-12-31

KPMG AB

2017-04-08

Driftsredovisningen visar på en total budgetavvikelse på -57 Mkr, som vägs upp av högre skatteintäkter och den totala budgetavvikelsen hamnar på +69 Mkr. Den stora avvikelsen finns inom Landstingsstyrelsen och hälso- och sjukvård. Totalt gör divisionerna underskott med 58 Mkr fördelade på:

Medicin	+ 32 Mkr
Kirurgi	- 51 Mkr
Psykiatri	+ 45 Mkr
Primärvård	+ 53 Mkr
HS Gemensamt	- 137 Mkr

Inom alla divisioner återkommer personalkostnaderna som en faktor som påverkat utfallet positivt i förhållande till budget. För HS Gemensamt är det ökade kostnader för högspecialiserad vård och läkemedel som lett till underskott.

3.6 Balansräkning

<i>Belopp i Mkr</i>	<i>2016-12-31</i>	<i>2015-12-31</i>
Balansomslutning	4 357,0	3 978,0
Redovisat eget kapital	-210,0	-397,0
Eget kapital inkl. ansvarsförpliktelse	-5 193,0	-5 649,0
<i>Redovisad soliditet</i>	<i>-5%</i>	<i>-10%</i>
<i>Soliditet med hänsyn till ansvarsförpliktelse</i>	<i>-119%</i>	<i>-142%</i>
Omsättningstillgångar	1 443,0	1 065,0
Avsättningar	2 697,0	2 504,0
Långfristiga skulder	405,0	404,0
Kortfristiga skulder	1 465,0	1 467,0
<i>Balanslikviditet</i>	<i>98%</i>	<i>73%</i>

Bedömning

Soliditeten visar betalningsförmågan på lång sikt. Landstingets soliditet uppgår till -5 % och med hänsyn taget till ansvarsförpliktelse, d.v.s. pensionsskulden intjänad före 1998 som inte redovisas som skuld i redovisningen, uppgår den till -119 %. Vilket betyder att landstinget inte klarar av sina åtaganden på lång sikt utan måste använda delar av de årliga intäkterna så som skatteintäkter och verksamhetintäkter. Det är således av stor vikt att landstinget bygger på det egna kapitalet med positiva resultat för att på sikt nå ett positivt eget kapital och en positiv soliditet.

Balanslikviditeten visar betalningsförmågan på kort sikt och den har kraftigt förbättrats sedan 2015 vilket beror på det positiva resultatet 2016.

3.7 Kassaflöde

Kassaflödesanalys beskriver hur verksamhet och investeringar finansierats och hur de har inverkat på verksamhetens likvida ställning. Den tillämpade modellen synes överensstämma med RKR:s rekommendation 16.2.

Landstingets kassaflöde från den löpande verksamheten var positiv med 722 Mkr, investeringarna påverkade kassan negativt med 327 Mkr vilket är årets förändring +395 Mkr. Landstinget har gjort årets investeringar med befintlig lånestock och kassan inkl. placerade medel uppgår till 853 Mkr vid årets slut.

3.8 Investeringsredovisning

Landstingets investeringsredovisning återfinns under avsnittet med finansiell information, vilket är ett avsteg från god sed som anger att investeringsredovisningen ska återges i förvaltningsberättelsen.

Av investeringsredovisningen framgår att landstinget investerat 296 Mkr under 2016 där diverse investeringar kopplade till Falu lasarett står för den stora delen på 153 Mkr.

Bedömning

Vi har inte funnit några avsteg på presenterade siffror i årsredovisningen men anser att återrapporteringen kan förbättras gällande de större investeringarna. Återrapportering bör ske avseende beslutad budget och utfall på totalen för väsentliga projektet samt för de större pågående investeringarna.

KPMG, dag som ovan

Bo Ädel

Auktoriserad revisor

Certifierad kommunal yrkesrevisor